

Lasery a speciální optické jevy

O. Skála¹, R. D. Maštovský²

¹ Gymnázium Ostrava-Zábřeh Volgogradská 6a,
18_skala_o@gyvolgova.cz

² Gymnázium a Hudební škola hlavního města Prahy, ZUŠ;
rdmastovsky@gmail.com

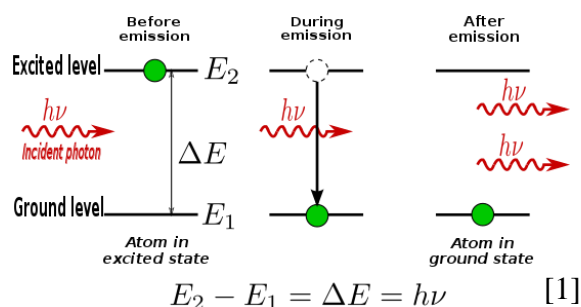
Michal Jelínek, ČVUT

Abstrakt:

Laser je zařízení vyzařující velmi uspořádané světlo. Pomocí různých součástí se můžou měnit některé jeho vlastnosti. Cílem naší práce bylo sestavit pevný laser typu Nd:YAG a změřit jeho vlastnosti za různých podmínek.

1 Úvod

Laser, z anglického **L**ight **A**mplification by **S**timulated **E**mission of **R**adiation, je optický zdroj elektromagnetického záření. Je tvořen aktivním prostředím, otevřeným rezonátorem a zdrojem energie. Aktivní prostředí může být pevnolátkové, plynné či kapalné. Při dodání energie aktivnímu prostředí dojde k excitaci elektronů, které “vyskočí” do vyšší energetické hladiny.

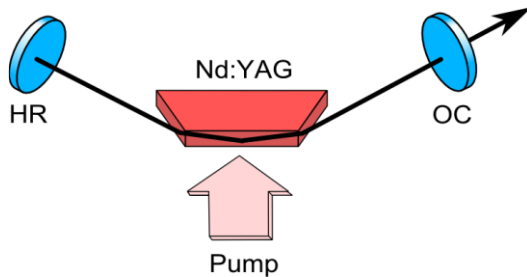
Obr. 1 – Stimulovaná emise, přechod z vyšší energetické hladiny do nižší, vyzáření totožného fotonu

Nejdříve dojde ke spontánní emisi, kdy elektron spadne do nižší energetické hladiny a vyzáří foton o energii, která se rovná rozdílu hladin. Pak dochází k stimulované emisi, kdy foton interaguje s elektronem ve vyšší energetické hladině. Elektron pak relaxuje na nižší energetickou hladinu a vyzáří foton se stejnými vlastnostmi. Vlnová délka vyzářeného fotonu potom bude nepřímo úměrná energetickému rozdílu hladin.

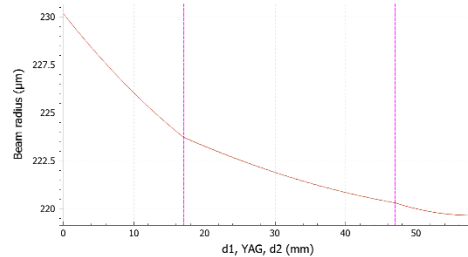
2 Návrh laseru

Náš laser se skládá z diodového čerpacího laseru (*Jenoptik JOLD-200-QPNN-1L* na frekvenci 5 Hz) a rezonátoru, který je vidět níže. Rezonátor se skládá z dvou zrcadel, *HR* a *OC*. *HR*

(highly reflective) zrcadlo je maximálně reflektivní a OC (optical coupler) je zrcadlo s menší reflektivitou, otestovali jsme reflektivity 50%, 70% a 83% na generované vlnové délce 1 mikrometru (zbylá procenta jsou propuštěna skrz). Značky d1 & d2 jsou vzdálenosti mezi zrcadly a aktivním prostředím, v našem případě byl aktivním prostředím krystal Nd:YAG (viz obrázek 2).

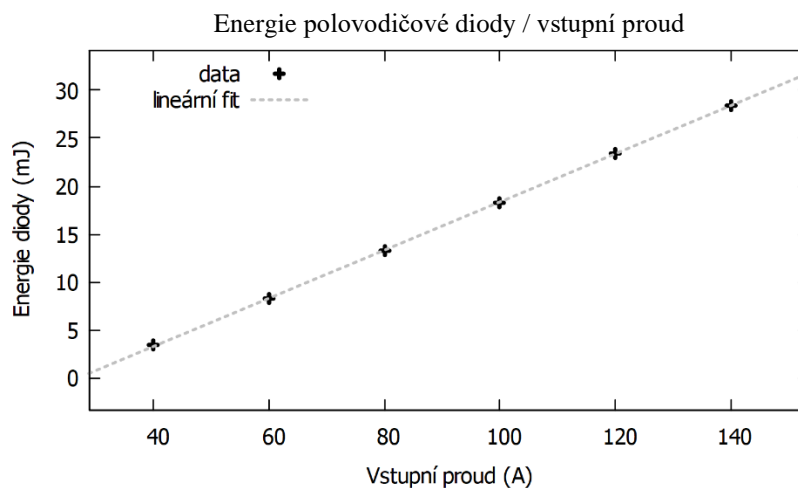
Obr. 2a – Schéma našeho laseru

Obr. 2b – Průběh základního modu v rezonátoru

Měření laserové diody

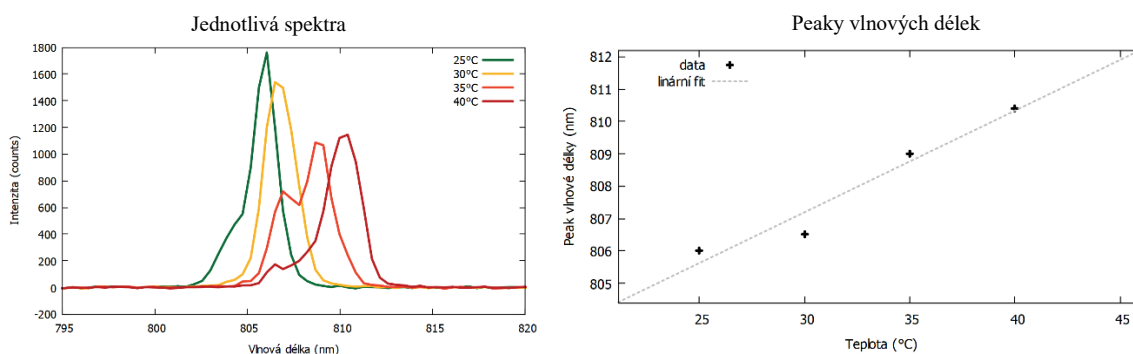
Nejprve jsme změřili výstupní energii čerpadla v závislosti na vstupním proudu, ověřili jsme lineární závislost, jak je zobrazeno na obrázku 3.

Obr. 3 – Závislost energie čerpacího laseru na vstupním proudu

Poté jsme změřili vlnovou délku čerpacího laseru v závislosti na teplotě při konstantním proudu 140 A. S rostoucí teplotou bude růst vlnová délka / klesat energie záření, protože se při zahřívání polovodiče zmenšuje rozdíl energetických hladin (viz obrázek 4).

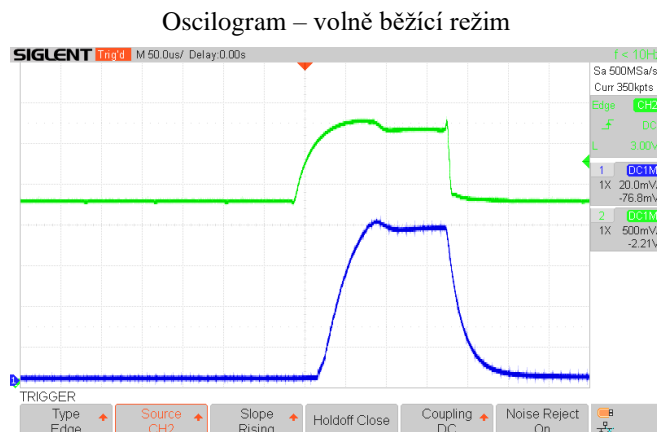
Změna vlnové délky diody se změnou teploty

Obr. 4 – Růst vlnové délky s rostoucí teplotou polovodiče

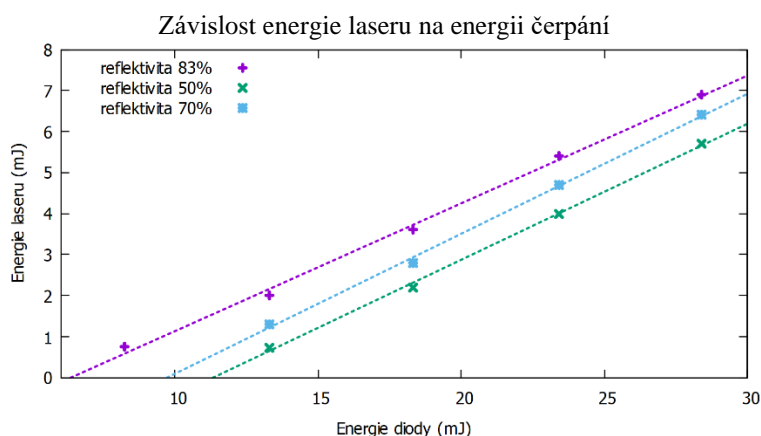
3 Nd:YAG ve volně běžících režimech

Volně běžící režim je režim, kdy máme laser pouze zapnutý a nijak do něho nezasahujeme. Vlastnosti laseru, tedy odpovídají vlastnostem čerpání. Čerpací laser pracuje na frekvenci 5 Hz o délce pulsu 200 μ s.

Obr. 5 – Oscilogram, zelená(horní) – puls čerpacího svazku, modrá(spodní) - puls laseru

Změřili jsme výstupní energii stranově čerpaného Nd:YAG laseru s OC o reflektivitách 50%, 70% a 83% při konstantní teplotě 35°C.

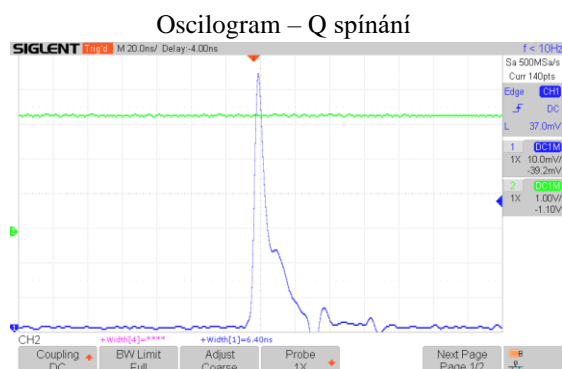

Obr. 6 – Sklon funkce odpovídá účinnosti systému s daným zrcadlem, nejvyšší účinnosti dosahuje zrcadlo s reflektivitou 70% s účinností 34%, nejmenší práh laserové generace má zrcadlo s reflektivitou 83% - 1,9 mJ

4 Q spínač, generace 2. harmonické frekvence

Q spínač

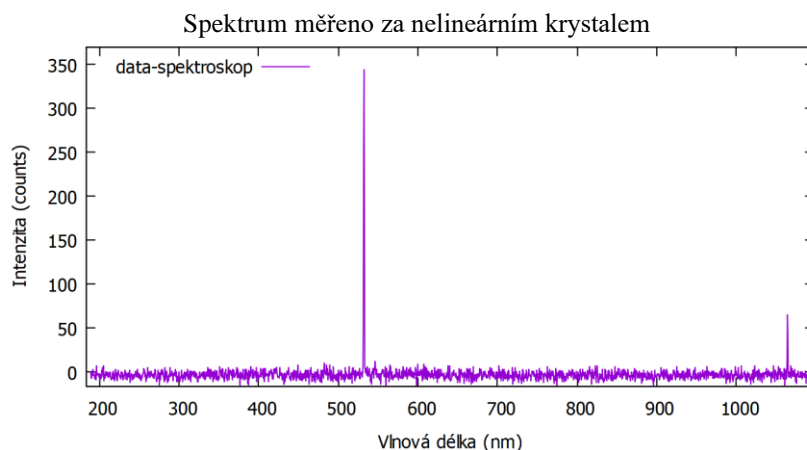
V našem experimentu jsme používali pasivní Q-spínání pomocí saturačního absorbéru Cr:YAG, který dokáže produkovat krátké pulsy. Q-spínač je zjednodušeně krystal, který při nízkých intenzitách nepropouští záření. Aby záření propustil, musí se nabít pump laserem a po nějaké době světlo propustí. Po průchodu světla v Q spínači intenzita zase klesne a stává se nepropustným. Díky tomuto procesu jsme dosáhli délky pulsu až 6.4 ns (viz obrázek 7)

Obr. 7 – záznam 6,4 ns pulsu s Q spínáním

Generace 2. harmonické frekvence

Pomocí nelineárního krystalu jsme schopni vygenerovat druhou harmonickou frekvenci vstupního laseru. Z 1064 nm tedy uděláme 532 nm (z neviditelného IR, viditelnou zelenou). Nelineární krystal LiIO_3 potřebuje pro tento jev poměrně vysoký špičkový výkon. Špičkový výkon je podíl energie laseru a délky pulsu. V našem setupu jsme dosáhli špičkového výkonu 234 kW a špičkovou intenzitu jsme vypočítali jako $20,6\text{ GW/cm}^2$. Důkazem druhé harmonické frekvence je měření spektrometrem na obrázku 8.

Obr. 8 – Měření ze spektrometru, 532 nm – druhá harmonická, 1064 nm – zbytek, který prošel nelineárním krystalem

5 Závěr

Optimální teplota pro použité laserové diodové čerpadlo je 35°C , při této teplotě čerpací svazek září na 808 nm , což se shoduje s absorpčním pásmem použitého aktivního prostředí Nd:YAG. Pro předání energie z čerpacího laseru bylo nejlepší zrcadlo s reflektivitou 83 %, protože jsme dosahovali nejvyšších výstupních energií z laseru.

Při přidání saturačního absorbéru Cr:YAG mezi HR a aktivním prostředím, laser produkuje pulsy o délce $6,4\text{ ns}$ a energii $1,5\text{ mJ}$.

Při přidání čočky s ohniskem 25 mm bylo vypočteno pomocí programu PSST, že se poloměr paprsku zmenší z $220\text{ }\mu\text{m}$ na $19\text{ }\mu\text{m}$, a tím zvýší špičková intenzita na $20,6\text{ GW/cm}^2$.

Nakonec přidáním nelineárního krystalu LiIO_3 (a výměnou čočky na ohniskovou vzdálenost 50 mm aby nedošlo k poškození krystalu) se utvoří druhá harmonická frekvence laserového paprsku vlnové délky 532 nm , čímž je infračervený paprsek se stane viditelně zeleným.

Poděkování

Na závěr bychom rádi poděkovali našemu garantu Ing. Michalovi Jelínkovi za skvělé vedení, pomoc a vysvětlení. Také děkujeme Organizátorům Týdne vědy na Jaderce (obzvláště Vojtěchu Svobodovi a Karlu Kolářovi), že si každý rok dají tu práci a zorganizují tuto akci.

Reference

[1] Stimulated emission. (2008).

<https://en.wikipedia.org/>. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/09/Stimulated_Emission.svg/1200px-Stimulated_Emission.svg.png?20230129001137